

middeleeuwen in een soort arbeidswoede los, en er gebeurden ook vele dingen, die de mensch niet in zijn hand heeft, namelijk verborgene aderen, „verstikt en vergeten”, begonnen, door onzichtbare krachten gestuwd, overvloedig te springen.

Zie eens aan, wat een glorieuse reeks van wereld-kenterende ontdekkingen!

De hoven alles gewichtige was zeker Luther's ontdekking van den bijbel.

Hierdoor werd het hart der menschheid gereformeerd tot de kennis van den eenigen en waarachtigen God en Jezus Christus, dien Hij gezonden heeft.

Maar dan was er ook een geschiedkundige reformatie.

De geleerden ontdekten de verloren Grieksche beschaving en knoopen de historie weer aan waar de draad dezer wonderbaarlijke cultuur was afgeknaapt.

Ook een geheel nieuwe wereld werd ontdekt door het geniaal geijk van Columbus.

De geografische wereldbeschouwing had haar ure van reformatie ontwaakt.

Van nog grooter belang was de omwenteling, die er plaats greep in het bewustzijn der menschheid ten opzichte van de plaats der aarde in het heelal.

Tot dusver had de mensch, in het naïve vertrouwen op zijn zintuigen, geleefd in den waan, dat de hemel met zijn sterren zich als een begrensd tempelkoepel welfde boven de aarde (het geocentrische standpunt). Maar Galilei verstoortte dezen kinderlijken droom. Door de ontdekking, dat de aarde met een heele reël zusterplaneten cirkelt rondom het middelpunt der moederzon, ontdekte hij tevens dit eeuwenoud geloof als zelfbedrog.

Op de getrouwe „Stonieten” maakte zulk een ontdekking den indruk van een satanischen aanval op de waarheid Gods, en zeker zal menig gelooft tegen deze titanische hemelbestorming verweer hebben gezocht in den troost van het psalmwoord: „Daarom zullen wij niet vreezen, al veranderde de aarde hare plaats, en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën”.

Maar nog was het einde niet.

Giordano Bruno deed de ontdekking, dat de zonnewereld, waarvan ons aardklootje deel uitmaakt, slechts is een klein wereldje temidden van talloze andere zonnestelsels. Hoeveel de mensch ook spiedt, ja, hoe hoog hij zijn gedachten laat stijgen, nergens ontmoet hij een eindpunt, nooit stuit hij op een grens. In één woord: het universum is onmetelijk.

Voeg hierbij de reeks uitvindingen, waardoor het contact tusschen mensch en mensch, en tusschen mensch en wereld, versterkt en verrijkt werd, namelijk: de boekdrukkunst, het kompas, de teleskoop, de mikroskoop, — en ge gevoelt, dat de mogelijkheid ook voor de wijsbegeerte was geschapen om zich te verjongen tot nieuwe ontwikkeling.

De opbloei van de wijsbegeerte wordt bepaald door twee factoren.

Eenerzijds de onberekenbare, mystieke, factor van het menschelijk genie, dat opeens uit den stroom des levens opduikt — men weet niet vanwaar en men weet niet hoe — en uit eigen aandrif en in eigen zielsdiepte een stouten greep naar de waarheid doet.

Anderzijds de factor van de zuur gewonnen wetenschappelijke kennis, die zich ophoopt als speelgoed in de handjes van een jarig kind, en nu om behoorlijke plaats en ordening vraagt.

Beide factoren tot zulk een verderbouw van de wijsbegeerte waren aanwezig in de eeuw der reformatie.

Neem een man als Jacob Boehme (gest. 1624).

In een krampachtige, visioinaire „vertrekking” van zinnen schept hij een geheimzinnige wereldbeschouwing, die hem maakt tot voorlooper van de grootste, moderne wijsgeeren.

Voor Kant na langdurig pluizen en scherpzinnig peinzen de Copernicaansche ontdekking doet in de wijsbegeerte, dat de wereld buiten ons niet is gelijk wij haar denken, leert Boehme reeds, dat het beeld, dat wij van de natuur hebben, een product is van onzen geest, en dat ruimte en tijd niet voorwerpelijk buiten ons bestaan, maar slechts de denkvormen van ons verstand.

Hegel, die het waagde de wereld een denkproces te noemen en dus het denken met het zijn te vereenzelvigen (absolute idealiteit), heeft daarom ook Boehme als zijn voorlooper gehuldigd.

De filosofie van dezen geniale mysticus heeft men vergeleken met het doorbreken van lichtglazen uit een duisternen achtergrond. Volgens Hofer is onze Rembrandt, met zijn mysterieuze licht-effecten uit schaduwdiepten opglorrend, een leerling van Boehme geweest in de kunst.

De reeds genoemde Giordano Bruno kwam tot zijn wereldbeschouwing door het natuurwetenschappelijk onderzoek te paren met de fantasie.

De ontdekking van de onbegrensde grootheid en vasten samenhang van het heelal inspireerde hem tot de bewondering, die het wijsgeerig denken bevrucht, en die juist in de middeleeuwen had ontbroken.

In tegenstelling met de zwaarmoedige en koude verhouding, waarin de middeleeuwsche denkers stonden tot het natuur-leven, was Bruno door de

nieuw-ontdekte glorie van het heelal tot den enthousiasten wel lust van het optimisme gestemd.

Niet elk ding op zichzelf, zei hij, is schoon, evenmin als de enkele muziktoon, maar alle dingen tezamen vormen een harmonie, en wie zijn ooren tot liefdevol luisteren dwingt, hoort in de natuur het edel ritme, de goddelijke melodie.

Door deze filosofie, die de noodzakelijkheid van verlossing buitensluit, en het heimwee naar den hemel overbodig maakt, is Bruno de wegbereider en vader geworden van het moderne materialisme (als wijsgeerig stelsel).

Zoo emancipeerde zich dus de wijsbegeerte van de voorgedij der theologie, die haar eeuwenlang in onmondigheid had gekerkerd.

En, niet waar, als de vrijheid van het natuurlijk leven al te onnatuurlijk wordt onderdrukt, springt het leven, gevaarlijk als een bezetene, uit den band.

Of, laat ik liever zeggen, dan wordt de vrijheid misbruikt, zodra de banden worden losgemaakt.

De reformatie was vrijmaking van den mensch van al zijn onnatuurlijke gebondenheid.

De kerk deed afstand van de heerschappij over de gewetens der menschen, en herstelde het leven der vrijheid, zooals het opspringt uit de sprinkader van het Woord.

Uit de bedwelmende wierookatmosfeer van de schemerduistere kathedraal werden de bloemen der gemeene gratie naar buiten gebracht in de ozonrijke lucht van de nieuwe lente.

Het protestantisme is de groote bevrijder geweest ook van het verdofte wijsgeerige verstand.

Maar door een tragischen samenloop van omstandigheden, door schuldige hoosheid en onnoozel misverstand, werd de vrijheidsverhouding een zondige antithese.

In de Roomsche kerk kan men het vergeeflijk, althans begrijpelijk, achten, dat ze Giordano Bruno doodroosterde en Galilei naar de folterbank sleepte, om de nieuwe ontdekkingen af te zweren.

Maar het protestantisme had, krachtens zijn geboorte-akte, de roeping het nieuwe leven te kweken, en aan de jongontsprokene filosofie leiding te geven.

Het is immers geen toeval, dat niet in de Roomsche, maar in de protestantsche landen, Engeland, Frankrijk, Nederland en Duitschland, de moderne wijsbegeerte is ontstaan.

Edoch, gelijk wij reeds in de voorgaande artikelen hebben aangetoond, deden de positief-gelooften zelf niets en lieten het veld aan „de wereld”.

Alzoo werd de weg gebaad voor de opkomst van het kerkverpestend cartesianisme.

B. W.

MUZIKALE KRONIEK.

V.

Matthäus-Passion te Naarden.

O schöne Zeit, o Abendstunde...

Die woorden uit het verrukkelijke bas-recitatief — 7' van Bach's Matthäus-Passion kwamen me

— Vrijdag-middag meermalen voor den geest, toen ik de uitvoering der Bachvereeniging in de overvolle Grootte Kerk te Naarden bijwoonde. Verleden jaar bezocht ik de repetitie, die den vorigen avond gegeven werd, en schreef daarover uitvoerig in dit blad. Thans, op den middag, waren mijn indrukken niet zoo sterk als verleden jaar. Ook andere factoren kunnen daarin gewerkt hebben — ik stem het aanstands toe — want niet alleen uitvoeren, doch ook luisteraars zijn den eenen keer veel beter gedisponeerd dan den anderen keer. Doch het wilde mij voorkomen, dat het gemis van die schöne Zeit, die Abendstunde iets van de wijding wegnam, vooral voor wie Naarden's kerk kennen en liefhebben in de schoonheid van den vallenden avond; in het gouden licht der kaarsen; in dat eigene, wat den mystieken avond onderscheidt van den nuchteren, al te helderen vroege-lente-middag. Er zullen natuurlijk wel praktische, overwegende redenen zijn, die nopen tot een uitvoering om 2 uur in plaats van om 7 uur; doch ik geloof, dat ik in het vervolg toch maar liever naar de repetitie ga, die zich in vrijwel niets van de uitvoering onderscheidt. O schöne Zeit, o Abendstunde...

Een kroniek over deze uitvoering schrijven is bijkans niet nodig, want ze onderscheidde zich in weinig van die van verleden jaar, waarover ik toen in den breede heb gehandeld.

Aan mijn toen uitgesproken wensch over de orgelbegeleiding was eenigszins tegemoet gekomen. Heb ik goed gezien en gehoord, dan waren er nu twee orgels. Een groot Hinkel-orgel was hoog geplaatst en deed dienst bij de koren; een kleiner pijporgel stond lager en werd gebruikt bij sommige recitatieven, welke orgelbegeleiding vorderen. Een verbetering was het zeker.

Het geluid was nu bij de koren veel krachtiger; men kon het orgel thans ten minste hooren. Maar zelfs al bespeelt Anton van der Horst het (die ditmaal dienst deed, en kranig!), men blijft gevoelen, dat het surrogaat is. Intusschen: ik waardeer de poging tot verbetering, en waar het gewenschte (een echt kerkorgel) niet bereikbaar is, verheugt het me, dat althans iets meer werd verkregen dan tevoren.

De solisten en het koor waren zoo ongeveer dezelfde als verleden jaar. De alt Hona Durigo was vervangen door J. Repelaer van Driel, die ik zelden zoo goed gehoord heb. Het was in één woord voortreffelijk. Mevrouw Noordewier was zooals steeds de ideale vertolkster der sopraanpartij, en Walter de onvergelykelijke Evangelist wat de uitdrukking der woorden betreft, waarop het ten slotte meer aankomt bij dit werk dan op de stem. Kloos was gegrooid in zijn partij en vertolkte deze nog beter dan het vorige jaar. Ik zou alleen hem nog eens willen verzoeken, toch alle weekelijkheid te weren. Het was reeds beter, doch het moet nog strenger Bach worden, die geen zoetelijkheid verdraagt. Een voorbeeld: het „Eli, Eli, lama, lama asabtani” zingt Kloos, met sterken inzet, hoe langer hoe zachter; het smacht weg. Maar de tekst zegt, dat Jesus om die neunte Stunde lout schree; en dat uitsterven van dezen zielekreet lijkt me formeel en materieel met de woorden en de muziek in strijd. Walter in zijn herhaling (de vertaling) doet het dan ook niet; m.i. terecht. Ik weet wel, dat over zulke opvattingen verschil van gevoelen toelaatbaar is; doch meen dan ook de vrijheid te mogen nemen, als belangstellend en meelevend toehoorder dien raad te geven. Alle sentimentaliteit blijve verre — trouwens, geen enkele andere solist doet er aan, en Kloos is een te groot kunstenaar om op den duur niet radicaal er mede te breken. Want hetzij nogmaals gezegd: ondanks dit kleine bezwaar zie ik in hem den uren suo opvolger van Messchaert op deze plaats.

Het jongenskoor was beter dan verleden jaar. Het zat nu blijkbaar goed erin en deed zeer zijn best. Ook het koor was nog beter getraind. Bij ge-regelde uitvoering, die nu wel zeker is, mogen we dus veel er van verwachten.

Het orkest (natuurlijk) subliem!

Schoonderbeek wordt, dunkt me, hoe langer hoe meer de man der Matthäus-Passion, die haar naar den eisch vertolkt. Zijn leiding heb ik met bewondering gadeslagen. Ze was eenvoudig en krachtig; daar is niets over te schrijven omdat het geheel naar den eisch was. Zoo blijft slechts plaats voor een woord van dankbaarheid, bewondering en hoopvol verwachten van wat deze man met deze krachten op den duur zal kunnen bereiken.

de M.

LITERATUUR EN KUNST.

Het Grieksche heldendicht.

II.

De naam van Homerus, zoo onafscheidelijk aan het Grieksche epos verbonden, klinkt ons zoo vertrouwd in de ooren, alsof het de naam was van één van onze eigen dichters. Maar niet iedereen weet, dat Homerus inderdaad het probleem der problemen is in de geschiedenis der Grieksche letterkunde, — een probleem, waarvan we de oplossing wel nooit zullen vinden. Homerus is voor ons hoe langer hoe meer een vage figuur geworden, een fictie bijna. Omtrent de levensomstandigheden van den dichter, de plaats waar hij geboren is, en den tijd, waarin hij geleefd heeft, verkeeren wij geheel in onzekerheid.

Zeven steden betwistten elkander den roem dezen dichter te hebben voortgebracht, en de berichten omtrent zijn leven loopen plm. 400 jaar uiteen. Bewijs te over, dat een oude betrouwbare overlevering omtrent hem niet bestond.

Op naam van Homerus stonden niet alleen de beide gedichten, over wier bezit wij ons mogen verheugen, maar ook tal van andere, die op enkele onbelangrijke fragmenten na verloren zijn geraakt. Was de naam van Homerus misschien niet anders dan een verzamelnaam?

Trachten wij van den persoon van Homerus iets te weten te komen uit zijn werken, dan treft het ons dadelijk, dat de persoon geheel schuil gaat achter zijn werk (een typisch kenmerk van den epischen dichter). Hij zingt niet anders dan wat de Muze, die hij aanroep bij het begin van zijn gedicht hem zegt, dat hij zingen zal. „O Muze, bezing den toorn van Peleus' zoon Achilles”, begint de Ilias, en de Odyssee (al treedt hij hier ook iets meer zelfbewust naar voren): „Verhaal mij o Muze van den schranderen man, die na Troje's oververing zoo lang heeft rondgezworven”. Het is de Muze, die het hem alles bekend moet maken, hij is slechts de door de Muze begenadigde zanger.

Wij mens.
geruchten.
Geen wa-
het werk v-
beezeminge-
levensomst-

De z.g.
Duitsch ge-
enen Hom-
de Ilias tra-
nere lieder-
en geheel
pelijke krie-
literatuur
zou ontz-
geheel in-
gepubliceer-
is natuurlij-

Het is j-
hoezeer ze-
en scherp-
kunstwerk
grond ges-
van een sa-
sprake me-
handelingen
van Schill-

W
M

Een voo-
onderzoek
doel onder-
naar iets
ingeleid in
gedachtenw-
versterkt li-
met waara-
beide kuns-
zal dichter

Lange j-
gingen voo-
waarmee e-
reikt heeft
den Troja-
en stelde i-
heen zich
van Ach-
is zóó dui-
een samenl-
wen kon-
verzen. H-
het werk
is de echte
Wurf gelu-
andere die-
in de schi-

Ook voo-
geen aanec-
hoeveel de
overwogen

Ik wilde
schoonheid
gloed van
rus' uit!
niet ieder
staan, wild
eerst een z-
niet noodli-
betoog te

Ook ten-
geldt het
den Thess-
Thetis was
het feest i-
de tweed-
geen uitno-
gepasseerd
de zaal vol
„voor de
kwamen h-
geschenk,

wendden z-
zat niet w-
geen van
wees zo d-
Priamus v-
treden. De
rechter, w-
dite, die b-
loofde, wa-
Aphrodite

De scho-
was Helen-
Sparta. De
op reis na-
dat Menel-

Onder-
fabri-
behoor

krachtiger;
ooren. Maar
het (die dit
ift gevoelen
vaardeer de
gewenschte
is, verhoogt
rkegen dan

de ongeveer
lona Durigo
i Driel, die
was in een
lewier was
opraanpartij,
l wat de uit
et ten slotte
stem. Kloos
te deze nog
n hem nog
kelijkheid te
moet nog
lijkheid ver-
lama, lama
t, hoe langer
o tekst zegt,
t schrie; en
lijkt mo for-
do muziek
te vertaling
k weet wel,
an gevoelen
de vrijheid
n meelevend
timentaliteit
andere solist
kunstenaar
e te breken
s dit kleine
opvolger van

erleden jaar,
ed zeer zijn
mind. Bij ge-
r is, mogen

e langer hoe
le haar naar
ik met be-
voudig, en
een omdat
blijft slechts
heid, bewon-
at deze man
kunnen be-

de M.

heidelijk aan
ons zoo ver-
am was van
niet iedereen
leem der pro-
ksche letter-
de oplossing
voor ons hoe
worden, een
ligheden van
en is, en den
en wij geheel

n roem dezen
de berichten
jaar uiteen.
nwhere over-
iet alleen de
j ons mogen
die op enkele
zijn geraakt.
n niet anders

Homerus iets
dan troft het
schuil gaat
erk van den
s dan wat de
van zijn ge-
O Muze, be-
iffles", begint
hij hier ook
Verhaal mij
die na Troje's
rven". Het is
moet maken.
digde zanger.

"Wij menschen weten niets; wij vernemen slechts geruchten."

Geen wonder dus, dat we vergeefs zoeken in het werk van dezen dichter naar persoonlijke ontboezeningen en nadere mededeelingen omtrent zijn levensomstandigheden.

De z.g. „Homerische kwestie" heeft sinds een Duitsch geleerde Wolf in 1795 het geloof aan den éénen Homerus ondermijnde, en een later geleerde de Ilias trachtte op te lossen in verschillende kleinere liederen in ballade-vorm (die dan later tot één geheel versienigd zouden zijn), in wetenschappelijke kringen reeds heel wat stof opgejaagd. De literatuur over dit onderwerp is verbijsterend. Het zoo ontzaggelijk veel tijd kosten zich in deze kwestie geheel in te werken, en de kans na al het reeds gepubliceerde nog nieuwe gezichtspunten te openen, is natuurlijk zeer gering.

Het is jammer, dat hij al deze onderzoekingen, hoezeer ze vaak blijk geven van enorme werkkraft en scherpzinnige geleerdheid, de dichter en zijn kunstwerk hoe langer hoe meer op den achtergrond geraaken. Van een eigenlijken dichter of van een samenhangend kunstwerk kan bijna geen sprake meer zijn, als men sommige geleerde verhandelingen leest. Men gaat te werk naar het recept van Schiller's Klockengieter:

Wenn die Glock' soll auferstehen
Musz die Form in Stücken gehen.

Eén voordeel echter leverden in elk geval deze onderzoekingen (al waren ze ook niet met dit doel ondernomen en al zocht men oorspronkelijk naar iets geheel anders): zij hebben ons dieper ingeleid in de taalschat, in de verskunst en de gedachtenwereld van Homerus, en ons des te meer versterkt in de overtuiging, dat wij te doen hebben met waarachtige kunst, en dat de conceptie van beide kunstwerken ongetwijfeld wijst op een geniaal dichter.

Lange jaren van oefening door andere zangers gingen vooraf, die alle het materiaal aandroegen, waarmee een dichter als Homerus het hoogste bereikt heeft. Uit den uitgebreiden sagenkring van den Trojaanschen oorlog koos hij één episode uit, en stelde in het centrum van zijn gedicht, waaromheen zich al het andere groepeerde: den toorn van Achilles! Deze groepeerde om één kern is zoo duidelijk, dat het onbegrijpelijk is, hoe men een samenhangend gedicht als de Ilias ooit beschouwen kon als ontstaan uit een aaneenrijging van verzen. Het kan niet anders, of dit epos moet het werk van één dichter geweest zijn, en dat is de echte Homerus! Hem is waarlijk „der grozse Wurf gelungen"; zijn gedicht stelde weidra alle andere dichterlijke bewerkingen van deze sagenstof in de schaduw.

Ook voor de Odyssee geldt hetzelfde. Ook hier geen aaneenknutselen van het werk van wie weet hoeveel dichters, geen mozaiek-werk, maar één weloverwogen plan op zeer artistieke wijze uitgewerkt.

Ik wilde in deze artikelen iets zeggen over de schoonheid van het Homerische epos, want een gloed van schoonheid straalt deze „zoon van Homerus" uit! Omdat de inhoud van beide gedichten niet ieder onmiddellijk heider voor den geest zal staan, wilde ik zowel van Ilias als van Odyssee eerst een zeer kort resumé geven. Het is dan straks niet noodig telkens ter nadere verduidelijking het betoog te onderbreken. Eerst dus de Ilias.

Ook ten opzichte van den Trojaanschen oorlog geldt het „cherchez la femme!" De bruiloft van den Thessalischen koning Peleus en de zeenimf Thetis was de eerste aanleiding tot den oorlog. Toen het feest in vollen gang was, wierp de godin van de tweedracht, Eris, die om begrijpelijke redenen geen uitnodiging ontvangen had, zich niet weinig gepasseerd voelend, een gouden appel midden in de zaal vol bruiloftsgasten, die het opschrift droeg: „voor de schoonste". Hera, Athene en Aphrodite kwamen het ernstigst in aanmerking voor het geschenk, maar konden het niet eens worden, en wendden zich tot den oppersten god Zeus. Deze zat niet weinig verlegen met de zaak, omdat hij geen van de drie godinnen wilde krenken, en verwees ze daarom naar Paris, een zoon van koning Priamus van Troje, die als scheidsrechter zou optreden. Deze betoonde zich een weinig onpartijdig rechter, want hij liet zich omkopen door Aphrodite, die hem de schoonste vrouw ter wereld beloofde, wanneer hij besliste in haar voordeel. Aan Aphrodite reikte Paris den appel!

De schoonste vrouw, die toen op aarde leefde, was Helena, de gemalin van Menelaüs, koning van Sparta. Door Aphrodite geholpen, begaf Paris zich op reis naar Griekenland. Zij wist het zoo te regelen, dat Menelaüs juist op reis was, toen Paris in

Sparta aankwam. Helena laat zich door Paris overreden haar man te verlaten en met Paris naar Troje te vluchten.

Menelaüs, diep gekrenkt, peinst op wraak. Zijn machtige broeder Agamemnon belooft hem hulp, terwijl boden naar alle Grieksche vorsten gezonden worden om hen aan te sporen tot deelneming aan de expeditie. Overal vinden zij gehoor: een groote vloot vertrekt uit Aulis, een haven aan de Grieksche kust, naar Troje. De belegering van Troje heeft echter weinig succes. Negen jaar verloopen, en de stad is, zwaar versterkt als zij is, nog niet ingenomen. Wel is in den omtrek veel buitgemaakt, ook slaven en slavinnen. Tot de gevangenen behoort ook Chryseïs, de dochter van Chryses, een priester van Apollo. Zij werd aan Agamemnon toegewezen.

Chryses, de vader, biedt den vorst een hoogen losprijs aan. Smadelijk wordt hij weggejaagd. Nu bidt hij zijn god Apollo den smaad te wreken door Agamemnon hem aangedaan. En Apollo verhoort zijn bede. Somber als de nacht, de pijlen rammelend in zijn koker, daalt Apollo neer van den Olympus, en zendt zijn pestbrengende pijlen naar het kamp der Grieken. Negen dagen lang woedde de verderfelijke ziekte, dan op den tienden dag roept Achilles een volksvergadering samen. Een ziener verklaart de oorzaak van Apollo's toorn.

Dan onthrandt de strijd tusschen Achilles en Agamemnon, weer om een vrouw! Achilles eischt van Agamemnon Chryseïs terug te geven aan haar vader, den priester van Apollo, om het leger van de pest te bevrijden. Daarover vertoorn, beledigt de koning Achilles zwaar door hem wederrechtelijk te ontnemen zijn eergeschenk, Briseïs, omdat hij het niet kan aanzien, dat Achilles zijn Briseïs zou mogen behouden, terwijl hij, de koning, gedwongen werd Chryseïs terug te geven.

In zijn eer gekrenkt trekt Achilles zich terug uit het strijdgewoel. Aan het eenzame strand klaagt hij zijn moeder Thetis, die opstijgt uit de diepte der zee, zijn leed. Zij gaat voor haar zoon naar Zeus, en krijgt van hem de belofte, dat haar zoon volledige genoegdoening zal ontvangen.

Den volgenden morgen voert Agamemnon, verleid door een droom, het leger uit het kamp den Trojanen tegemoet. In plaats van een slag, volgt een tweegevecht tusschen Menelaüs en Paris om het bezit van Helena. De voorbereidingen tot dit duel bieden ons dan geschikte gelegenheid een blik te slaan in de belegerde stad, en getuige te zijn van het afscheid van Hector, een anderen zoon van Priamus en Andromache.

Het duel voert niet tot een beslissing, omdat Aphrodite op het beslissend oogenblik haar lieveling Paris te hulp komt en hem plotseling onvoert. Dan begint weer de algemeene strijd. Niet alleen staan de goden hun beschermelingen in dezen strijd helpend ter zijde, maar grijpen ook zelf in den strijd in.

De eerste dag brengt geen beslissing, evenmin de tweede. In den nacht als beide leger tegenover elkander in het veld gelegerd zijn, sturen de vorsten, ten einde raad, een gezantschap naar Achilles, om zijn hulp weer te winnen. Hij weigert en blijft onverbiddelijk. Als dan den volgenden dag de Trojanen door Hector aangevoerd, vooruitdringen tot aan de schepen der Grieken toe, besluit Achilles eindelijk hun in den hoogsten nood zijn vriend Patroclus te hulp te zenden.

In de wapenrusting van Achilles jaagt Patroclus nog op het laatste oogenblik (reeds willen de Trojanen de schepen in brand steken) de vijanden terug. Als hij ondanks Achilles' waarschuwing de vluchtende Trojanen tot aan de stad vervolgt, vindt Patroclus den dood. Met Apollo's hulp verslaat Hector hem. Groot is de smart van Achilles: zijn verbittering over de belediging hem door Agamemnon aangedaan moet wijken voor het verlangen zijn vriend te wreken. Er volgt een verzoening met Agamemnon.

De beschrijving van de schitterende wapenen door Hephaestus (den vuurgod) op verzoek van Thetis gesmeed, is een rustpunt in het verhaal van den strijd.

Nu komt de beslissing: vreeselijk woedt Achilles onder de Trojanen, die ten slotte binnen de muren der stad lijfsbehoud zoeken. Alleen Hector waagt het hem op te wachten en is bereid zich voor de zijnen op te offeren. Maar bij het gezicht van den op hem aanstormenden vijand vlucht hij, en Achilles jaagt hem achterna, totdat hij eindelijk door Athene verleid, zich omwendt en het geluk van den strijd beproeft. Het lot is hem ongunstig: hij valt voor de oogen der zijnen.

Hiermede eindigde misschien de Ilias oorspronkelijk. Tot geen prijs zouden we echter de o.a. door Schiller zoo hoog geroemde slotzangen willen missen. Terwijl Patroclus' lijk een plechtige uitvaart ten deel valt, wordt Hector's lichaam op het sma-

delijkt door zijn vijand verminkt. Hij sleept het aan zijn wagen gebonden met het hoofd naar beneden rondom de muren der stad, en zal het dan misschien aan honden en roofvogels ten prooi geven.

In den nacht waagt de grijze Priamus het door te dringen in het kamp der vijanden, onder goddelijk geleide, en voor den man, die zijn zoon gedood heeft, werpt hij zich op de knieën, en kust de handen, die hem zooveel leed hebben toegevoegd. Zijn roerende smeekbede vernurwt het harde hart van Achilles, en als het reeds daagt in het Oosten, keert Priamus met het lijk van zijn zoon naar de stad terug.

In de vlakte voor de stad bouwen de Trojanen een torenhoogen brandstapel. Onder luide jammerklachten wordt het lijk van den koningszoon op den houtmijt gelegd en verbrand.

W. E. ENGELKES.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Observator tot Nugator in de „Ster".

Aap, wat heb jij mooie jongen!
Zeg, wat schrijft jij prachtig, vent!
Geen oome laat je onbezongen,
Of j'm kent of niet en kent.

Altijd staat je met je oordeel
Kant en klaar en zelfkontent.
Dit biedt wel het grootste voordeel:
'n Valsche naam is nooit present.

Geef je pseudo toch niet over,
Doe het niet, wat ik je smeek!
Speel gerust een beetje roover,
Spreek zooals ik zelf ook spreek.

Want laat jij je masker vallen,
Dan moet ik het ook wel doen.
En daar valt niet mee te mullen,
Al mijn mood zit in mijn schoen.

Maar hoe veilig is zoo'n schild voor
Hazeharten als ik en jij.
Wat van eijens niet belet, hoor,
T'heek'len d'anoniemrij.

Van het laatste nog gesproken,
Wat een kostlijk ding was dat,
Dat j'n lans hebt stuk gebroken
Tegen „Men" in 't „Handelsblad".

Keeri, ik wil 't je eerlijk zeggen,
't Was een schitterende strijd
— Slechts wat moeilijk uit te leggen —
Tusschen pseud- en anoniemiteit.

Laat ons zoo maar altijd voortgaan,
Jij kant mij op, ik doe 't jou.
Naar ons' naam kraait nooit één haan,
En geen mensch brengt ons in 't nauw.

Heb aan achting, verbied maling,
Spreek van Jaap en Jet en Bas.
't Pseudo maakt je glad als paling,
Glibberig als warme was.

Wil van afstand nooit iets weten,
Doe brutaalweg famieljaar!
'n Mug heeft ook wel eens gebeten
Excellentie of Hooggeleerd, nietwaar?

Aap, wat heb jij mooie jongen!
Zeg, wat schrijft jij prachtig, vent!
Al maak je nog zoo zotte sprongen,
Reken op mijn compliment.

A'dam.

S. DE GROOT.

[Als proeve van satire niet onverdienstelijk. Niet overal even fijn. Een enkele maal overscherp. Hoewel alle „Stemmen" buiten verantwoordelijkheid van de Redactie staan, vonden we 't beter het slot weg te laten. Overigens bedenke men, dat „De Reformatie" geen satiriek weekblad is. Red.]

Onder de betere
fabrikaten
behoort

HET HOFBERG-ORCEL

door zijn hooge
muzikale eigenschappen
tot den eersten rang.

Firma A. DE ZEEUW (N. G. Klijn)
:- Rosestraat 42a - Rotterdam -: